

Medborgarrådets syn på framtiden

Innehåll

Inledning.....	2
Fakta om enkätundersökningen:.....	2
Disposition.....	2
Landsbygdsfrågor och samhällsoro i Sverige	3
Framtidsutsikter enligt Medborgarrådet i Gislaveds kommun	4
Utvecklingen av demokrati engagerar medborgarrådet.....	4
Medborgarrådet är hoppfullt kring teknologiska lösningar	4
Ekonomi, landsbygdsutvecklingen och miljön oroar medborgarrådet.....	5
Medborgarrådet har flera förslag för framtidens skola	5
Många i medborgarrådet vill aktivt påverka utvecklingen	6
Resultatet i ljuset av omvärldsanalyser.....	7
Nästa steg.....	8
Referenser	9

Inledning

Medborgarrådet i Gislaveds kommun bildades i juni 2023. Medborgarrådet är till för personer som bor i Gislaveds kommun, är över 16 år och är inte förtroendevalda i kommunen. Den första undersökningen hade temat trivsel och viktiga prioriteringar för kommunen. Under våren 2024 genomfördes den andra enkätundersökningen som hade fokus på Gislaveds kommuns framtid både kort- och långsiktigt. Temat var inspirerat av kommunens jubileumsår när kommunen nu fyller 50 år under 2024. En del av jubileumsåret handlar om att blicka tillbaka men också framåt.

Syftet med enkäten var att bjuda in medborgarna till framtidsdiskussioner och fundera på hur vi tillsammans kan påverka inriktningen på kommunens utveckling. Reflektioner om framtiden visar på vilka olika sätt kommuninvånarna förhåller sig till möjligheter och utmaningar. Alla citat redovisas med hänsyn till att de inte kan härledas till specifika svarande. Medborgarrådet kommer eventuellt att bli inbjudna till en fördjupad diskussion om resultatet.

Fakta om enkätundersökningen:

- Medborgarrådet har totalt 97 medlemmar
- 34 personer slutförde enkäten (svarsfrekvens 35%)
- Något fler kvinnor än män svarade på enkäten
- De flesta svarande var mellan 30 och 66 år
- Endast två svarande var under 30 år
- Det var vanligare att svarande bodde i tätorten än på landsbygden
- Resultatet kan inte läsas som ett statistiskt underlag utan som kvalitativ undersökning.

Enkäten i år bestod av två större reflektionsfrågor. Frågorna var följande:

- **Hur kommer kommunen att förändras om 5 år och om 50 år?**
- **Hur kan du påverka framtiden?**

Disposition

Rapporten börjar med inledning och information om den senaste enkätundersökningen i medborgarrådet. Därefter presenteras en omvärldsbevakning kring samhällsoron inför framtiden bland svenska folket. Detta görs genom att diskutera den senaste rapporten om "Vad oroar svenskarna" (2024) från SOM-institutet (Samhälle, Opinion och Medier) vid Göteborgs universitet, samt rapporten "Centrum mot periferi? Om missnöje och framtidstro i Sveriges olika landsdelar" (2021). Efter det redovisas resultatet av de skriftliga svaren som har inkommit. Resultatet diskuteras sedan i relation till ett flertal rapporter och kommunens omvärldsanalys 2023 – 2033.

Landsbygdsfrågor och samhällsoro i Sverige

Landsbygdsfrågor är komplexa. Rapporten Centrum mot periferi? (2021) visar att de som bor utanför tätorten är mindre nöjda med den lokala demokratin än de som bor i centralorten. Mindre orter har oftast olika förutsättningar men ofta handlar samhällsoron om brist på arbetstillfällen och bostadsbrist. Framtidens servicenivå i kommunens mindre orter är ett återkommande tema på så väl medborgardialoger som i kommunens omvärldsanalys 2023 – 2033. I forskningen nämns spänningen mellan centralorten och mindre orter som spänningen mellan "lokal centralisering" och "lokala periferier". Fenomenet är dock ett underforskat område, både internationellt och i Sverige.

Utifrån den svenska historien har det konstaterats att kommunsammanslagningar bidragit till många lokala spänningar. Lokala spänningar mellan centrala orter och mindre orter har på flera håll lett till olika typer av mobilisering för att försvara den mindre ortens intresse visar rapporten Centrum mot periferi?. Det finns bland annat "sub-lokala" partier, byalag och bygderörelser.

Samhällsoron har olika nivåer och om vi tittar på frågor som oroar medborgarna generellt i samhället, inte bara i sin egen kommun, får vi fram en annan bild. Enligt en undersökning från SOM-institutet vid Göteborgs universitet oroar sig svenskarna huvudsakligen för organiserad brottslighet, situationen i Ryssland och ökad användning av narkotika. Oron för organiserad brottslighet har ökat mest på kort sikt men oron kring alla tre samhällsfenomen har ökat under de senaste fem åren.

Enligt SOM-institutets undersökning är kvinnor, äldre, personer med låg hushållsinkomst och politiskt intresserade mest oroliga. I jämförelsen mellan olika åldersgrupper sticker unga personer mellan 16-29 år ut gällande anledningar för samhällsoro. Unga är mest oroliga för klimatförändringarnas påverkan på människor i andra länder. För övriga åldersgrupper är den största samhällsoron organiserad brottslighet. Yngre, personer med låg hushållsinkomst och personer mer till höger politiskt är mer oroliga för ökande inflation, enligt undersökningen år 2023.

Samhällsoro kring organiserad brottslighet och narkotika har framkommit i lokala medborgardialoger även i Gislaveds kommun. Bland annat framkom ungdomars växande oro kring trygghet och säkerhet i den senaste gymnasiedialogen år 2023. Flertalet gymnasieungdomar reflekterar bland annat kring trygghet på offentliga platser, särskilt under kvällstid. Unga pratar om ryktesspridning bland ungdomar och att det finns mycket oro samt falsk information i omlopp. En del är även oroliga för sina familjemedlemmar och vänner. Unga vill gärna veta mer om bland annat polisens trygghetsfrämjande insatser. Även kommunens målgruppsanalys påpekar trygghetsfrågor som viktiga för unga:

"I analysen framkommer det att många unga upplever en otrygghet, och drar sig för att besöka vissa platser när det är mörkt. Flera tror att ökat liv och rörelse, exempelvis i Gislaveds centrum, skulle bidra till att de vågar vara ute mer. Här är det viktigt för kommunen att vidare lyssna in de unga kring vilka platser det gäller, och fortsätta det trygghetskapande arbetet." (Målgruppsanalys av unga 16 – 26 år Slutrapport 2024, s. 45)

Framtidsutsikter enligt Medborgarrådet i Gislaveds kommun

Utvecklingen av demokrati engagerar medborgarrådet

Flertalet svarande uttryckte en positiv framtidstro. Exempelvis tror många på ökad medvetenhet om vikten av demokrati. Det finns även tankar om att det blir större fokus på hur demokrati och inflytande fungerar inom kommunen. Det framkommer i svaren att möjligheter för inflytande uppskattas och det finns en förhoppning om att möjligheter för inflytande ökar.

”Teknologi, demokrati, arbetsmarknaden kommer alltid utvecklas här och hoppas skolan gör det med. Men man måste vilja stanna kvar här och vilja vara delaktig i utvecklingen här.”

Några svarande reflekterar kring polariseringen inom politiken. En del ser en negativ utveckling på grund av ökad populism och ett polariserat samtalsklimat. Här finns några citat som belyser oron för det politiska landskapet.

”Demokratin är i fara !!! Totalitära stater blir fler och fler. I Sverige styrs vi av politiker som enbart tar hänsyn till egna intressen och det som är populistiskt. 50 År: Kanske har ni fattat vad ni håller på med och att vi är tillbaka i ett samhälle där vi bryr oss om varandra igen!”

”Vi är tyvärr på väg ner i en negativ spiral med såväl utflyttning som en allmänt negativ syn på kommunen, både som organisation och geografisk plats. En av orsakerna är den motsättning som finns lokalt rent politiskt, den avspeglar sig även i den mediebild som visas för invånarna här.”

”Demokratin kommer tyvärr att ”tyna” bort, det märks redan nu.”

Några svarande lyfter skolundervisningens roll som ännu viktigare för framtidens demokrati. Att kommuninformation når ut till alla är enligt undersökningen en viktig del av framtidens välfungerande demokrati. Det finns också generellt hoppfulla svar kring frågan om framtiden, som följande citat visar:

”Förhoppningsvis utvecklas Gislaveds kommun positivt med mer möjligheter gällande exempelvis utbildning, nöjesliv och stadsliv.”

”Om 50 år har utvecklingen gjort att människor är friskare och färre blir vårdkrävande utom kanske mycket högt upp i åldrarna. Ingen vill längre bo på någon institution oavsett hur dålig man är. Man vill vara självständig. Teknologiska lösningar finns för avancerad hjälp i egna hemmet.”

”Positiva förändringar inom samtliga områden”

Medborgarrådet är hoppfullt kring teknologiska lösningar

Teknologin och särskilt utvecklingen av AI kommer att ha stor påverkan på både arbetslivet och samhället i stort, tror många svarande. Analysen visar att de flesta ser teknologisk utveckling som främst positivt. Resonemanget kring arbetslivet handlar också om möjligheter för distansarbete och arbete inom nya branscher.

”Om 5 år har kommunen utvecklat många digitala lösningar vilka också efterfrågas av en ny generation som är van att använda digitala verktyg. Om 50 år finns i hela samhället teknologi som stödjer och hjälper människor i vardagslivet så att vi lever säkrare, botar eller förebygger sjukdomar, minskar kroppsligt påfrestande arbete m.m.”

”Jag tror att teknologin kommer driva förändringar inom alla övriga områden och där gäller det att våga vara med, speciellt inom skola och omsorg... Inom omsorg finns det och kommer komma otroligt mycket hjälpmedel.”

”Distansarbete och andra typer av anställningsformer än de som är vanligast idag kommer vara mer dominanta i framtiden, vilket kommer påverka vår infrastruktur. Det kommer inte längre vara lika viktigt att bo där man kan jobba.”

”Om femtio år har samhället radikalt förändrats. Arbetsmarknaden består av helt andra jobb än vad som finns idag.”

Ekonomi, landsbygdsutvecklingen och miljön oroar medborgarrådet

Generellt ser svarande den kortsiktiga utvecklingen som något mindre positiv jämfört med utsikter längre fram. Flera svarande har framtidshopp för kommunen i det långa perspektivet (50 år framåt). Framtidsoro är dock en del av framtidsvisionerna. Svarande är mest oroliga kring utvecklingen av den ekonomiska situationen, service på landsbygden och miljön. Oron kring ekonomin kan exempelvis innebära att man tror att resor blir dyrare.

”Resor blir dyrare och kollektivtrafiken är i stort sett obefintlig. Barn måste till skola och aktiviteter men transport är ett problem. Utan barnfamiljer så dör landsbygden sakta men säkert ut.”

Oron kring miljön kopplas i enkätsvaren bland annat till oron om hur vindkraftparker etableras i kommunen eller hur strandnära lägen exploateras. Skogsbränder och översvämningar nämns också som ett orosmoment.

”Vi som bor på landsbygden blir mer och mer medvetna om hur hotad natur och miljö är och kommer att slå mer vakt om att den inte exploateras och förstörs, vi kommer att kräva inflytande över vår närmiljö, gällande allt från vindkraftparker, utvinnande av naturresurser och exploatering av strandnära lägen.”

Framtidens servicenivå på landsbygden ser många som en väsentlig fråga för kommunens framtid. Satsningar på mindre enheter och större spridning av investeringar inom kommunen är vägar framåt enligt flera svarande. Frågan om service på mindre orter ses som en nyckel för att kunna attrahera unga och barnfamiljer för att stanna eller flytta in till kommunen.

Medborgarrådet har flera förslag för framtidens skola

Analysen visar att skolan är den enskilt viktigaste frågan för en levande landsbygd i framtiden. Förhoppningar om framtidens skola handlar bland annat om:

- Möjlighet att behålla närhet till skolan
- Utveckling av digitalisering i skolan
- Önskan om mindre barngrupper

- Behovet av flera vuxna i skolan
- Vikten av att lägga större fokus på barns och ungas psykiska hälsa
- Fler möjligheter till eftergymnasiala utbildningar.

”Skolan kommer ha klasser med mindre antal elever, skolorna kommer finnas där barnen bor inte som nu en stor skola för varje åldersgrupp. Även här är det en del i hur vi ska få kommunen att växa i antal invånare. Skolan måste vara närvarande där människor bor! Små klasser är också det som kommer locka människor till oss då det är det enda medlet som finns för att förbättra resultaten.”

”Skolan: Digitaliseringen kommer att märkas. Barnens kunskaper försämras framför allt i läs- och skrivkunskaper. Redan nu mår många barn dåligt. Det behövs flera som tar hand om barnen, mindre grupper. Satsa mera på psykiskt välmående!”

”Dessutom skulle det hjälpa om vi hade fler utbildningar efter gymnasiet som drar folk till att plugga här.”

Många i medborgarrådet vill aktivt påverka utvecklingen

Vi frågade medborgarrådet vilka möjligheter att påverka framtiden de kunde identifiera. Frågan var viktig för att kunna kartlägga vilken handlingskompetens det finns hos medborgarrådet. Handlingskompetens¹ betyder att individen litar på sin förmåga att påverka utvecklingen och vet hur man gå till väga för att kunna göra det.

”Jag kan rösta på rätt parti, som står för en hållbar och rättvis framtid. Jag kan stötta oberoende föreningar som verkar för hållbarhet och demokrati. Jag kan uttrycka mina åsikter genom sociala medier. Jag kan göra bra val i min vardag. Jag kan göra det jag kan med det jag äger och förfogar över”

”Jag ser nya möjligheter att påverka var jag bor i förhållande till jobb om jag utbildar mig och byter karriär.”

Att rösta och delta i samhällsdebatter på sociala medier är exempel på handlingskompetens som framkommer i undersökningen. Skolval för sina barn och egna konsumtionsvanor är ytterligare några exempel på handlingskompetens.

”Aktivt välja skola till mina barn som främjar små klasser och närhet på mindre ort. Ex, sätta barnen i skola i Skeppshult eller Broaryd om det passar mig att lämna där.”

”Åka kollektivt, konsumera mindre, handla lokalproducerad mat, engagera mig i miljöfrågor m.m.”

Det finns ett fåtal personer som upplever att påverkansmöjligheter genom att rösta är marginella och att medborgarinflytande mellan valen är begränsade. Flera svarande ser dock att de själva kan påverka hur bilden av kommunen formas och på vilket sätt man pratar om kommunen. En person beskriver hur hen försöker förhålla sig kritiskt till media och nyhetsrapporteringar. Det finns svarande som beskriver att deras samhällsintresse har ökat på senaste tiden. Det finns även svarande som funderat på att själv kliva in i lokal politik.

¹ Almers E. (2013). Pathways to Action Competens för Sustainability – Six Themes

”Försöker ta del av kommuninformation om planer för byggen mm. Läser om olika politiska synpunkter osv. (mer än förr)”

”Genom att prata positivt om kommunen inför de människor jag möter kan jag kanske påverka framtiden lite.”

Några svarande har förslag på hur kommunen bör agera. Möjliggöra strandnära byggande och spridning av positiv information är ett par exempel på förslag till kommunen. Vikten av att kommunen upprätthåller kontakt med näringslivet framkommer också bland råden till kommunen.

”Fortsätt sprida allt gott vi gör i vår kommun och om vad vi faktiskt kan erbjuda med livskvalitet och jobb... Sprid positiv info!”

”Bidra till personmöten som blir ovanligare, de flesta träffas via nätet, mail eller andra sociala medier vi inte känner till idag. Vara mera kritisk till det jag läser och ser i media och inte föra det vidare”

”Att vi genom våra starka företagare i kommunen kan fortsätta framåt. Våra entreprenörer utvecklar sina företag, bygger lägenheter, sponsrar föreningsliv och fortsätter att stanna kvar i kommunen. Det ger ett skatteunderlag som ger skola och omsorg möjlighet att utvecklas. Oavsett vilka politiska konstellationer vi har i kommunen så måste kontakt med näringslivet upprätthållas.”

Resultatet i ljuset av omvärldsanalyser

I Tillväxtverkets rapport från 2023 konstateras att landsbygder anses ha en nyckelroll i Sveriges arbete för att nå målen i Agenda 2030. I samma rapport diskuteras målkonflikter i det praktiska arbetet med hållbarhetsmålen. Exempel på en målkonflikt är att ökad inflyttning till landsbygder ofta förutsätter ökat bilberoende, vilket påverkar miljön negativt. Andra målkonflikter kan vara exempelvis vindkraftsetableringar och utvidgad besöksnäring i relation till miljömålen. Resultatet från medborgarrådets enkätundersökning visar att det finns målkonflikter även lokalt. Medborgarrådet diskuterar bland annat relation mellan livskraftiga småorter och framtidens transportsituation, bilberoendet och naturexploatering i kommunen.

Ungdomsperspektivet är centralt för platsens framtidsutsikter. Youth 2023 Movement har sammanställt en rapport om ”Unga röster från Sveriges landsbygder. Utmaningar, lösningar och möjligheter”. I den rapporten framkommer bland annat att alla unga inte vill flytta till städerna, unga vill inkluderas i samhällsfrågor och unga vill förändra stereotyper kring landsbygder och människorna som bor där. Resultatet från medborgarrådets enkätundersökning speglar inte tillräckligt många unga röster för att kunna dra slutsatser om ungas framtidsvisioner. Samtidigt är det viktigt att i fortsättningen skapa ett forum där människor från olika generationer och från olika bakgrund kan utbyta tankar om framtiden. Mer om planeringen för medborgarrådets kommande insatser finns i under rubriken nästa steg.

Demokratin och inflytandet är viktiga frågor för medborgarrådet och framkommer även i kommunens omvärldsanalys 2023 – 2033. Den mellanmännsliga tilliten är en av faktorerna som kommunens omvärldsanalys pekar på som en prioriterad fråga för arbetet med att stärka demokratin. Andra kunskapsöversikter om trender som påverkar demokrati och inflytande pekar även på att samhällets individualisering samt digitalisering förändrar det demokratiska landskapet.

Samhällsengagemanget ser ut att vara i förändring, vilket är viktigt att lyfta till en diskussion lokalt. Enligt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2023) bygger nya trender för engagemang mer på flexibla relationer och kontexter än traditionella folkrörelser. Demokratins framtid kan diskuteras i relation till *reflexivt engagemang*, vilket betyder mer tillfälligt engagemang. Utvecklingen kan sänka trösklar för medborgerligt engagemang och göra det lättare att engagera sig. Samtidigt förändras lokala politiska kulturer och maktförhållanden. Reflexivt engagemang är relevant att diskutera vidare i medborgarrådet utifrån hur det påverkar den mellanmännsliga tilliten och lokalt engagemang.

Nästa steg

Resultatet från medborgarrådets undersökning är en bra grund för djupare diskussioner om kommunens framtid. Framtidsdiskussionen behöver bygga på olika röster. Unga är en viktig målgrupp för framtidsdiskussioner, och behöver särskilt bjudas med till medborgarrådets fortsatta samtal kring ämnet.

Medborgarrådets synpunkter formar en lokal förankring om framtidsvisioner, men det är även nödvändigt att spegla dessa mot så kallade *megatrender*. Kairos Future presenterar bland annat följande megatrender som påverkar exempelvis framtidens flyttmönster och boendepreferenser:

- Klimatförändringar
- Den digitaliseringsdrivna teknikutvecklingen
- Inbromsning av globalisering
- Arbete blir allt mindre viktigt som flyttmotiv

Fortsatt arbete för medborgarrådets framtidsdiskussioner kan ha följande utgångspunkter:

- Vilka goda saker i nuet vill vi stärka för att framtiden ska bli bättre?
- På vilket sätt ska framtiden vara bättre och för vem?
- Vad borde förändras i strukturerna och hur borde vårt beteende förändras?

Stort tack till alla medverkande från
Medborgarrådet!

Referenser

Rapporter från Gislaveds kommun

- **Gymnasiedialogen år 2023.** Ungas tankar och synpunkter, kommunens svar till ungas förslag och utvärdering av dialogerna, Rapport 2024.
- **Hur utvecklar vi kommunen så att unga vill bo här?** Målgruppsanalys av unga 16–26 år Slutrapport 2024.
- **Medborgarrådets enkät #1** - trygghet, ungas livsvillkor och politik i fokus.
- **Omvärldsanalys.** Gislaveds kommun 2023–2033.

Övriga publikationer

- **Almers E.** (2013). Pathways to action competence for sustainability –six themes. Journal of Environmental education 44:2.
- **Centrum mot periferi?** Rapport 2021:4 Centrum för kommunstrategiska studier. Erlingsson, G., Öhrvall R., Wallman Lundåsen S., & Zerne A. Linköpings universitet.
- **Hållbarhet och livskraftiga landsbygder – samband, målkonflikter och synergier** (2023) Tillväxtverket.
- **Framtidens flyttmönster och boendepreferenser.** (2023). Minirapport. Kairos Future.
- **Nya sätt att organisera sig i civilsamhället.** En översikt av aktuellt kunskapsläge (2023) MUCF.
- **Vad oroar svenskarna?** (2024) Maria Solevid, Göteborgs Universitet.
- **Youth 2023.** (2024) Unga röster från Sveriges landsbygder. Utmaningar, lösningar och möjligheter. Youth 2030 Movement.